

Předškolák v době pandemie aneb Jak jej podpořit

Jaké změny přináší současná koronakrize do přípravy předškolních dětí? Co může mateřská škola doporučit rodičům? Přinášíme několik konkrétních tipů, které je vhodné při přípravě předškolního dítěte v domácím prostředí dodržovat.

MGR. BC. KLÁRA LIGURSKÁ

V lednu roku 2020 vyhlásila Světová zdravotnická organizace (WHO) propuknutí globálního stavu zdravotní nouze, v březnu 2020 byl tento stav změněn na pandemii. Onemocnění označované jako covid-19 charakteristické snadným kapénkovým šířením, v nejtěžších případech způsobující těžké akutní dýchací obtíže a v důsledku toho smrt, změnilo dosavadní obraz celé společnosti. **Životy lidí byly zastaveny a následně změněny** v návaznosti na opatření vlády ČR proti šíření nákazy. Například došlo k uzavření základních, středních i vysokých škol a k řadě dalších zákazů výrazně omezujících osobní mezilidský kontakt. V současné chvíli pandemie koronaviru stále trvá a společnost doufá, že se po jejím odeznění vrátí život zase do stejných kolejí. Ne vždy ale můžeme navázat tam, kde jsme přestali.

Do školy!

Sedmý rok jako mezník určený pro zařazení dítěte do první třídy základní školy

nebyl vybrán náhodně. Jedná se o období, ve kterém by měl být tělesný, emočně sociální, psychický i intelektový vývoj jedince na takové úrovni, která mu umožní zvládnout požadavky školy. Mluvíme o tzv. **školní zralosti**. Současně s tím by takový jedinec měl oplývat jistým souborem znalostí a dovedností, ke kterým nedospěje pouhým vývojem, ale kterým se musí v období předškolního věku systematicky učit, aby byl tzv. školně připravený.

Uzavřít mateřské školy, či nikoli?

Nemusím zdůrazňovat, že klíčovou roli v takovém úkolu sehraje mateřská škola. Mateřské školy jsou **plnohodnot-**

nou součástí naší vzdělávací soustavy. Pedagogové mateřských škol mají za úkol přiměřeným způsobem podporovat rozvoj v oblasti tělesné, duševní, jazykové, sociální, vědomostní a jiné úměrně individuálním fyziologickým možnostem každého dítěte. Jinými slovy dobrá mateřská škola metodicky učí děti tak, že tuto aktivitu nemůže při nejlepší vůli nahradit žádný rodič. Tím roli rodiče coby vychovatele a také v jistém slova

usuzovat ani z předchozích zkušeností a uznávaných výzkumů, protože nevíme, jak se společnost po odeznění této krize změní. Jisté ale je, že právě předškolní věk, tj. období zhruba od tří do sedmi let věku, je obdobím **největšího rozvoje člověka**. Nikdy později v životě během tak krátké doby nezískáme tolik znalostí a neosvojíme si tak lehce tolik schopností a dovedností jako právě v tomto období.

„Mateřská škola hraje zásadní roli v rozvoji školní připravenosti. Spolupráce školy a rodiny je proto v této době klíčová.“

smyslu „učitele“ dítěte nijak nesnižují. Bezpochyby má v přípravě dítěte na školní docházku rodič také své neodmyslitelné místo. Tato příprava by ale měla být komplementární k aktivitám, které dítě plní při pobytu v mateřské škole.

Už jen míra socializace, ke které mateřská škola přispívá, je nenahraditelná. Dítě je v mateřské škole **začleněno mezi vrstevníky**, od kterých se nápodobou učí, ale zároveň si mezi nimi musí nalézt první přátele a vydobýt své postavení ve skupině. Výzkumy potvrzují, že jen mezi vrstevníky, jedinci obdobných schopností a zájmů, můžeme v tomto věku otestovat své emočně sociální dovednosti a ty dále rozvíjet. Fakt, že mateřská škola není jen „služba na hlídání dětí“ – jak si stále mylně myslí nejen někteří rodiče, ale že existují závažné argumenty pro její umístění ve vzdělávací soustavě, potvrdilo i zavedení posledního roku povinného předškolního vzdělávání v České republice od prvního září 2017.

Relevantní výzkumy dopadu koronavirových opatření na předškoláky zatím nejsou dohledatelné a výsledky těch, které vznikají, můžeme interpretovat a hodnotit stejně až s větším časovým odstupem. Nelze tedy s jistotou říci, zda současný stav současným předškolákům škodí či naopak prospívá. Nelze

To je způsobeno zejména dozráváním centrální nervové soustavy. Vhodnou stimulací můžeme dát dítěti do vínku schopnosti, které by kdykoli později získávalo velmi obtížně a zdoluhavě, a v některých případech dokonce vůbec nezískalo. Z tohoto důvodu také **nelze tuto systematickou podporu dozrávání učním odložit**, a to ani o půl roku, natož o rok či déle.

Některé děti ke včasnému dosažení školní zralosti kromě výchovy v rodině a učení se v mateřské škole potřebují **pomoc ještě od dalších odborníků**. Jsou to ambulance klinické logopedie pro podporu rozvoje řeči, ergoterapeuti pro podporu rozvoje motoriky aj. Často se na rozvoji těchto dětí podílejí také speciálně pedagogická centra a pedagogicko-psychologické poradny.

Co dělat s dětmi s odkladem školní docházky?

Pokud dítě v šestém roce, kdy má zahájit povinnou školní docházku, není ještě

zralé ani na školu připravené, rozhodují se rodiče o odkladu školní docházky. Psycholog Pavel Říčan ve své knize *S dětmi chytře a moudře* v tomto bodě rodičům radí, ať se zaškolováním dítěte nespěchají. Mají-li jakékoliv pochybnosti, ať mu **raději dopřejí rok navíc**. Učení mu pak půjde snáze a bude sociálně i fyzicky zdatnější. Domnívám se, že v současné době koronakrize toto platí dvojnásob. Ale pozor, dítě s odkladem školní docházky se na školu nepřipraví samo a snad ještě více než ostatní děti potřebuje při vývoji systematicky podporovat.

V tuto chvíli vypadá situace v mateřských školách nejednotně. Některá zařízení fungují jen s drobnými organizačními změnami, jiná s většími. Některé mateřské školy jsou krátkodobě nebo dlouhodobě uzavřeny kvůli nedostatku zaměstnanců a děti jsou přerazovány do jiných skupin a jiných zařízení. Někteří rodiče své děti do mateřské školy v současné době ani nedávají. Důvody jsou různé, dominuje **strach z nákazy nebo pragmatičnost při fungování rodiny**. Pokud rodič pracuje z domova, a má doma navíc další dítě,

nemusí pro něj být časově ani ekonomicky výhodné vodit předškoláka do mateřské školy.

Jestliže předškolák z jakéhokoli důvodu v tuto chvíli nenavštěvuje

je mateřskou školu nebo je přerazen do jiné

skupiny, úloha mateřské školy v přípravě předškolního dítěte zůstává stále stejná. Osvícené mateřské školy, ať už jsou uzavřené nebo fungující, by měly prostřednictvím svých webových stránek, e-mailu či jinou formou doporučovat rodičům zejména předškolákům, jak mohou **příspěť ke správnému rozvoji svého dítěte**.

Momentální nejednotnost ve fungování mateřských škol – některé jsou uzavřeny kvůli nedostatku zaměstnanců, některé fungují jen s drobnými organizačními změnami – může mít za následek velké rozdíly v připravenosti předškoláků.

5 tipů, které můžete doporučit rodičům předškoláků:

Vyhradit si pravidelných deset minut denně pro systematickou práci s předškolákem

Dítě v šesti letech by mělo být schopné udržet deset minut pozornost a soustředit se na úkol. Pro předškoláka je nejlepší doba pro takovou práci dopoledne nebo těsně před spaním, kdy je nejvíce uvolněný. Je vhodné stanovit si pravidelnou dobu v každém dni. Tuto dobu dodržovat včetně následujících podmínek.

Vybrat jeden až tři konkrétní úkoly a ve stanoveném čase trvat na jejich dokončení

Dítěti vždy poskytnout dostatek prostoru pro přemýšlení. Ne vždy se úkol daří. Návodnými otázkami se dítě snažíme přivést ke správnému řešení úkolu. Neprozrazovat správné řešení hned. Pokud by se dítěti úkol stále nedařil, pomůžeme více. Úkol je nakonec vždy dokončen. Pokud jsme ho museli dokončit společnými silami, zvolíme pro příště snazší úkol.

Být trpělivý. Vytvořit vhodné pracovní podmínky

V prostoru, který si stanovíme pro práci s dítětem, omezíme veškeré rušivé elementy na minimum. Na stole jsou pouze věci, které potřebuje k zadanému úkolu (např. pracovní list a pastelky). V místnosti nehraje hudba ani televize. V žádném případě dítě nemá v zorném poli jakoukoli zapnutou obrazovku, a to ani televizi v modu „mute“. Barevné blikající obrázky narušují pozornost dítěte, jež se pak nemůže adekvátně soustředit.

Založit domácí studovnu

Máme-li na to prostor a prostředky, je vůbec nejlepší vytvořit již předškolnímu dítěti prostor pro práci. Přidělit mu vlastní pracovní stůl u stěny vymalované příjemně zelenou barvou. Vedeme jej k tomu, aby mělo na stole vždy jen ty věci, které potřebuje, a zbytek byl uklizen. Žádné rušivé hračky v zorném poli.

Chválit, podporovat, motivovat k dokončení a zase chválit

Za splnění úkoly u dítěte nešetříme chválou, a to ani tehdy, když jsme museli dítěti velmi dopomoci. Odměňujeme úsměvem a radostí ze společné práce. Nikdy dítě nemotivujeme dárkem, příslibem nové hračky a už vůbec ne penězi, a to ani později při nástupu dítěte do školy. Ve třetí třídě by totiž už nebylo čím odměňovat.

Co mohou učitelé doporučit rodičům?

Na trhu existuje celá řada výukových materiálů, pomůcek a her, které mohou pedagogové mateřských škol rodičům směle doporučovat. Jedná se například o celý portál Logošík.cz a jejich časopis Předškolák. Obdobných existuje na trhu celá řada. Dále jsou to

materiály klinické logopedky Martiny Kolmanové. Co se týká ještě obecné podpory rozvoje řeči, právem je velmi populární kniha Kateřiny Slezákové Mluv se mnou. Výborným materiálem vhodným pro děti v předškolním věku jsou také **Šimonovy pracovní listy** a celá řada dalších.

Z chytrých hraček a pomůcek za zmínku určitě stojí Kouzelné čtení

neboli elektronická tužka, ke které lze dokupovat další knihy a pomůcky. Velmi zajímavá jsou například sluchová pexesa. Pro rozvoj motoriky dětí je vhodný např. portál Kousák.cz. Samozřejmě je dnes dostupná také celá řada **neplacených i placených aplikací pro tablety a mobily**. Jsou to např. aplikace Mluvídek, Slovohrátky, Výukové kartičky, Logopedie aj. V online prostředí je také velmi vhodný portál České televize Děčko.

V neposlední řadě bych ráda zmínila publikaci, která je sice staršího data vydání, kvalita ani přínos tím ale netrpí. Jedná se o publikaci Brigitte Sindelar Předcházíme poruchám učení. Je **souborem krátkých a jednoduchých cvičení** vhodných také pro rodiče s dětmi v posledním roce mateřské školy. Autorka jednoduchým a srozumitelným jazykem předává v úvodu knihy základní informace o oblastech, které je vhodné s dětmi cvičit, a stejně srozumitelně také vysvětluje, proč tomu tak je.

Doporučení pro rodiče by se ale nemělo omezit na pouhé odkazy na materiály. Rodič by neměl nabyt dojmu, že dítěti v předškolním věku stačí koupit ten správný časopis nebo hračku a na školu se připraví samo. Při systematické přípravě na školní docházku **je potřeba se dítěti věnovat každý den**. Pokud zrovna nenavštěvuje mateřskou školu, je zapotřebí, aby dítě začalo získávat školně-pracovní návyky alespoň v domácím prostředí.

Společně strávený čas

Současná krize všem rodinám dala něco velmi vzácného – poskytla čas být spolu. Žijeme v uspěchané době, a navíc v samotném srdci střední Evropy. Nikde jinde v Evropě není takový tlak na dodržování přesně smluvených časů. Čím více na jih Evropy půjdeme, tím méně se stanovené časy rovnají přesnosti. Naopak v severských státech je tlak nižší zase kvůli odlišné sociokulturní normě. Pro předškolní dítě je **čas strávený spolu s rodičem smysluplnou činností** tím nejlepším rozvojem.

Čas spolu ale není ten, kdy rodič plní své povinnosti a u toho dítě hlídá nebo jej na půl ucha u vaření poslouchá a odpovídá mu. Není to čas, kdy při práci s dítětem rodič kouká do mobilu či počítače. I kdyby dítě při vši vůli stoprocentně vnímal, elektronický přístroj, který může kdykoli dítě při jeho rozmluvě s rodičem nečekaně přerušit, tento čas narušuje. Vzdejte se na deset minut, které si sami zvolíte pro práci s dítětem, dosahu mobilního telefonu. Ukažte dítěti, že ve dni existuje čas, kdy jste tu **jen a pouze pro něj** při přípravě se mu plně a nerušeně věnovat. Hrajeme-li s rodinnou společenskou deskovou hru, trváme na tom, že všichni přítomní dodrží totéž.

Tato doporučení můžete aplikovat na svou rodinu, ale stejně tak je můžete doporučit rodičům dětí, kteří své ratolesti připravují na vstup do školy z domova.

A hlavně hodně TLC!

Na závěr si dovoluji použít historku Pavla Říčana z výše zmiňované knihy

S dětmi chytře a moudře. Při jedné jeho stáži ve slavné americké psychologické laboratoři pomáhal s pokusy na krysách. Zkoumalo se, jak se učí najít cestu v bludišti. Laborantka, která ho zaučovala, mu na konci řekla, aby jim dával hlavně hodně TLC. Když se jí ptal, co to znamená, odpověděla: „Přece **TENDER LOVING CARE!**“

Česky to znamená „něžná, láskyplná péče“. To je totiž základní podmínkou úspěšného výzkumu, zvíře musí být v pohodě. Ač se dětský rozvoj a učení se do školy hodně liší od krys v bludišti, v něčem je to úplně stejné: hodně TLC!

Autorka je logopedkou ve zdravotnictví.

Literatura:

- MLČOCHOVÁ, Markéta, 2014. *Šimonovy pracovní listy: předlohy pro kopírování*. Vyd. 4. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0744-3.
- ŘÍČAN, Pavel, 2013. *S dětmi chytře a moudře: psychologie výchovy pro rodiče a prarodiče*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0343-8.
- SINDELAR, Brigitte, 2000. *Předcházíme poruchám učení: soubor cvičení pro děti v předškolním roce a v první třídě*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 80-717-8431-1.
- SLEZÁKOVÁ, Kateřina, 2014. *Mluv se mnou: pracovní listy pro rozvoj dětské řeči*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0711-5.
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.